

Průřezové téma: **Společnost pro všechny**

Očekávaný výsledek učení: PTS-000-000-ZV5-005

**Přispívá k demokratické kultuře ve třídě, skupině, škole a v situacích běžného života.**

Popis úrovně Splněno

- Reflektuje, jak dodržuje třídní/školní pravidla a domluvené dohody.
- Respektuje výsledky hlasování o společných záležitostech a přijímá je i v případě, když jeho názor nebyl vybrán.
- Reflektuje své zapojení do rozhodování o záležitostech třídy / školy / blízkého okolí.
- Zapojuje se do akcí, které podporují demokratickou kulturu ve třídě / škole / blízkém okolí.
- Reflektuje své zapojení do akcí ve prospěch třídy / školy / blízkého okolí.

## Než půjdeme na 2. stupeň

Autor materiálu: Tomáš Hazlbauer

### Krátký textový popis (anotace)

Žáci v 5. ročníku v průběhu roku reflektují pravidla a skupinové procesy a návyky, které ve své třídě mají, a které by naopak chtěli mít. Aktivita by neměla být zpětnou vazbu na dosavadní úsilí třídního učitele, ale zvědomení kultury třídy, které si kolektiv přenáší na 2. stupeň. Jedná se o úvodní vstup do tématu – bylo by žádoucí na lekci navázat dalšími přibližně dvěma hodinami, kdy žáci budou konkretizovat, k čemu došli a co to znamená do budoucna. Aktivita je průřezová, je zacílena na kulturu třídy a na její reflexi. Rozvíjeny jsou osobnostní, sociální a občanské dovednosti.

### Popis realizace

#### 1. ÚVOD A EVOKACE (5 min)

- Vystříhejte jako pedagog různorodé obrázky z časopisů, použijte jakékoliv karty a rozmístěte je po zemi.
- Vybídněte žáky, aby si vybrali obrázek či kartu, které nejlépe odpovídají tomu, jak vnímají naši třídu (jak nám spolu je, jak společně dodržujeme dohody, jaké máme ve třídě klima).
- Kdo bude chtít, může svůj obrázek / svou kartu ukázat a říci, proč si ji vybral a co říká o naší třídě.
- Uzavřete evokaci tím, že dnes budeme zvědomovat, jaké dobré návyky si třída jako skupina odnáší na 2. stupeň.

#### 2. POZITIVNÍ PROCESY VE SKUPINĚ (5 min)

- Krátce a výstižně žákům představte, jak dobré návyky skupiny (s ohledem na procesy ve skupině) mohou vypadat a jaké mají parametry:
  - Rozumí jim všichni ve třídě vesměs stejně.
  - Všichni je akceptují a jsou schopni k nim přispět.
  - Všichni rozumí tomu, proč je ve třídě máme a čemu napomáhají.

#### 3. SILNÉ A SLABÉ STRÁNKY TŘÍDY (10 min)

- Rozdělte žáky do skupin po čtyřech a nechte je přemýšlet a zapsat, jaké jsou podle nich silné a jaké slabé stránky třídy (s ohledem na pozitivní procesy ve skupině) – jako formu záznamu zvolte

myšlenkovou mapu.

- Co už všichni ve třídě umíme / co nám dobře funguje?
- Co naopak ještě neumíme / nefunguje nám?
- Co bychom chtěli do naší třídy na 2. stupni přinést?
- Představte své myšlenkové mapy a k čemu jste ve skupině dospěli.

#### 4. HLEDÁME SHODU A DISKUTUJEME (10 min)

- Pedagog na základě prezentací žáků začne kreslit novou společnou myšlenkovou mapu o třech částech (umíme / neumíme / chtěli bychom).
- Řízeným skupinovým procesem (průběžně se před zapsáním žáků ptá: Proč to tam chceš zanešt? Patří to do umíme / neumíme / chtěli bychom? Vidí to někdo jinak? Proč si to myslíš? Najdeme tedy shodu?) vede žáky k tomu, aby navrhovali, argumentovali a vyjednávali, co se v záznamu o třídních procesech má do mapy zanešt.

#### 5. REFLEXE (15 min)

Můžete využít např. aktivitu „Mluvicí uzel“ (<https://cedu.cz/hra/mluvici-uzel>)

- Jaká pro mě dnešní hodina byla a proč?
- Jak jsem se dnes do procesů zapojoval a proč?
- Co nového pozitivního jsem se dozvěděl o své třídě / o sobě / o konkrétních druhých?
- Co ještě musíme udělat a společně dotáhnout?
- Jak moc jsem se podílel na rozhodování o finální podobě myšlenkové mapy?

### Vazba na klíčové kompetence

| Název KK<br>Složka KK<br>Kód OVU                                                                                                                  | Znění OVU                                                             | Vzdělávací strategie                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>KK osobnostní a sociální</b><br>Empatie a porozumění druhým<br><b>KOS-EMP-000-ZV5-001</b>                                                      | <b><i>Všímá si potřeb druhých a reaguje na ně</i></b>                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>- podporuji sdělování citů a pocitů ve třídě</li> <li>- podporuji aktivity a diskusi o strategiích vzájemné podpory žáků (hry, výměna rolí, karty, vizuální materiály, myšlenkové mapy, nástěnky, pantomima, různé scénáře apod.)</li> <li>- při diskusích poukazuji na možnost vidět danou situaci z různého pohledu</li> <li>- vytvářím klidné a bezpečné edukační prostředí, neodsuzuji, dávám prostor pro vyjadřování emocí žáka, pro diskusi, reflexi a sebereflexi</li> <li>- jsem zdvořilý k žákům, kolegům, rodičům a ostatním lidem</li> <li>- vyžaduji zdvořilé chování od žáků k autoritám a k sobě navzájem</li> </ul> |
| <b>KK k občanství a udržitelnosti</b><br>Odpovědné rozhodování a jednání<br><b>KOB-ODP-000-ZV5-001</b>                                            | <b><i>Uplatňuje svůj díl zodpovědnosti vůči ostatním a okolí.</i></b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>- vytvářím prostor a bezpečné prostředí pro vytváření a vyjadřování vlastního názoru žáků, sám uplatňuji respektující přístup a vedu k němu důsledně žáky, nekritizuji žáka za názor</li> <li>- podněcuji žáky ke kladení otázek a argumentaci, doplňujícími otevřenými otázkami je vedu k hlubšímu promýšlení a prohloubení argumentace</li> <li>- vedu reflexi o zkušenostech a zážitcích žáků podle osvědčených postupů (reflektivní postupka)</li> </ul>                                                                                                                                                                       |
| <b>KK k občanství a udržitelnosti</b><br>Aktivní občanství, participace a přesvědčení o vlastním vlivu (zmocňování)<br><b>KOB-PCP-000-ZV5-001</b> | <b><i>Dává účelně najevo, co si přeje ve svém okolí změnit.</i></b>   | <ul style="list-style-type: none"> <li>- vytvářím prostor a bezpečné prostředí pro vytváření a vyjadřování vlastního odůvodněného názoru žáka na dění okolo něj, včetně kritického pohledu na to, co by si přál změnit, sám uplatňuji respektující přístup a vedu k němu důsledně žáky, nekritizuji žáka za názor</li> <li>- poskytuji zpětnou vazbu, oceňuji iniciativu žáka i dílčí kroky k ní směřující</li> <li>- podněcuji žáky k reflexi jejich zkušeností s uplatňováním vlastního vlivu na dění v jejich okolí</li> </ul>                                                                                                                                         |

## Metodický komentář pro učitele

Pohlíďte si, aby v úvodních 10 minutách bylo zjevné, že skupina bude nahlížet sama na sebe a na to, co se s ohledem na skupinové procesy na prvním stupni naučila. V průběhu lekce je vaším úkolem také žákům zvědomit, že o skupinových procesech a návycích rozhodujeme všichni společně, kdo jsme skupiny součástí, a že každý může přispět.

Při hledání „silných“ a „slabých“ stránek je nezbytné skupiny obcházet a pomáhat jim. Mohly by snadno zabřednout či zabloudit do detailů. Nechte jim na očích „parametry“ a neustále je k nim vracejte.

Při řízení diskuse a hledání shody se nejspíš zapotíte. Očekává se od vás, že budete moderovat diskusi a vizualizovat její výstupy zároveň. Ideálně tak (na flipchartový papír), abyste si mohli výstup z hodiny odnést do další práce. Cílem bude ze všech skupin vytahat, kde mají shodu, případně shodu najít anebo daný proces „zařadit, kam patří“. Tak jako tak pořádně v této lekci zvědomělé skupinové procesy a návyky neuzavřete a bude potřeba se k nim ještě vrátit.

Můžete přidat i něco za sebe, co žáci nevidí, nevnímají či pro ně není důležité (obvykle zásady slušného a zdvořilého chování).

Lekce má své vyústění v reflexi, a tak si na ni nechte dostatek času, i kdybyste měli předchozí aktivitu přerušit v polovině.

V konkrétní situaci je pak možné, že ne všichni žáci budou spolu pokračovat na druhý stupeň (odchod na jiné školy, víceletá gymnázia, změny zaměření tříd...), tedy ne pro všechny ve třídě to musí být aktivita, která bude souviset s jejich vzdělávací drahou na druhém stupni.

## Popis ověřování

Ve výuce prosím ověřujte na výkonu žáka, že:

- Uplatňuje vlastní návrhy.
- Respektuje výsledek společných rozhodnutí.
- Reflektuje, jak on sám i třída respektují domluvené dohody.
- Umí najít silné i slabé stránky na chování kolektivu.
- Dokáže pozitivně ovlivňovat vztahy ve třídě.
- Reflektuje své zapojení do rozhodování o záležitostech třídy.
- Zapojuje se do akcí, které podporují demokratickou kulturu ve třídě.
- Přemýšlí o své spoluodpovědnosti za normy chování ve třídě.

## Ukázka řešení

U 3. a 4. kroku je možné dospět k podobným řešením jako:

- Co už všichni ve třídě umíme / co nám dobře funguje?
  - Hlásíme se, když chceme něco říct.
  - Oslovujeme se jménem.
  - Když sedíme v kruhu, nešeptáme.
  - Říct někomu, že se nám něco nelíbí, že nám něco vadí.
- Co naopak ještě neumíme / nefunguje nám?
  - Pomlouvání se navzájem.
  - Aby se všichni ve třídě cítili dobře a přijímání.
  - Spolupráce a kamarádění mezi kluky a děvčaty.
- Co bychom chtěli do naší třídy přinést?
  - Umět si říct o pomoc dospělého, aniž bychom žalovali.

- Umět se spolu rychleji rozhodovat.
- Mít tu víc legrace, kdy se baví všichni včetně učitele.